

De Journalist

Magazine van de VVJ

België-Belgique
P.B.
8900 IEPER 1
3/8136

Afgiftekantoor Ieper

Portret van de Vlaamse beroepsjournalist

Steun aan de pers over andere boeg

Verwilghen en bronnengeheim

Verkiezingsnieuws gewikt en gewogen

Pleidooi voor de lifestylejournalistiek

Bewaarbijlage:

Vademecum voor zelfstandigen, deel 4

Inhoud

Van de redactie	3
De Vlaamse beroepsjournalist doorgelicht Deel 1 van een onderzoek van de Universiteit Gent	4-7
Actueel	
Steunbeleid voor de pers focust op 'menselijk kapitaal'	8
Journalisten in de prijzen	8
Verwilghen herinnert aan journalistiek bronnengeheim	13
Verkiezingsnieuws	
- Josse Abrahams: een tevreden gevoel in de buik	14
- Luc Standaert: aanpassen of verdwijnen (van het scherm)	15
Raad voor de Journalistiek	
VTM vrijuit in Telefacts/Dedecker/Dutroux-zaak	16
Mens achter het Nieuws	
De Marc Goossens-paradox	17
Forum	
Tessa Vermeiren houdt pleidooi voor de lifestylejournalistiek	18
Boeken	19
Scheef bekeken	13-14-15
Onder embargo	20

Foto: Tim Dirven

UITNEEMBAAR KATERN: VADEMECUM ZELFSTANDIGEN, DEEL 4

9-12

Magazine van de Vlaamse
Vereniging van
beroepsJournalisten (VVJ)

Coördinatie

Pol DELTOUR
pol.deltour@journalist.be
Josse ABRAHAMS
en Luc STANDAERT

Vaste medewerkers

Jan BACKX
Kim DUCHATEAU
Marleen FRANSEN
Johan VAN CUTSEM
Kris VANDERHAEGEN
Luc VANHEERENTALS

Redactiesecretariaat

Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232
Wetstraat 155 - 1040 BRUSSEL
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
E-mail de.journalist@journalist.be
www.journalist.be

Abonnementen

Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
lisbeth.moons@journalist.be

Publiciteitsregie

Laurent COPPENS
E-mail laurent.coppens@euronet.be

Lay-out & druk

Drukkerij Deman nv
Nijverheidslaan 5
8970 Poperinge
Tel. 057/33 67 21
Fax 057/33 40 18

Lid van de Unie van Uitgevers van de
Periodieke Pers

Een slecht geheugen

De gemiddelde Vlaamse beroepsjournalist is een hoogopgeleide man van 39 die werkt voor een krant en samenwoont met een partner en twee kinderen. Tot die, op het eerste gezicht nogal geruststellende conclusie komt een wetenschappelijke ploeg van de Gentse universiteit. Hun onderzoek, dat werd uitgevoerd in nauwe samenwerking met de VVJ, wordt deze en volgende maand uitgebracht in dit blad.

Toch zitten er in de onderzoeksresultaten ook enkele gegevens die lichtelijk beklijven. Een daarvan is dat de gemiddelde vakantiënniteit van de 1.026 beroepsjournalisten grote respondentengroep nauwelijks elf jaar belooft. Uitgesplitst in categorieën geeft dat: 30,2 procent telt 0 tot 5 jaar anciënniteit; 25,5 procent zit tussen 6 en 10 jaar anciënniteit; 19,3 procent haalt 11 à 15 jaren in het vak; en slechts een minderheid van 15 procent rondt de kaap van 16 jaren journalistieke activiteit. Daarmee is nu ook wetenschappelijk bewezen dat men in de journalistiek zelden oud wordt. De VJ klaagt al veel langer aan dat de gebrekkige loon- en werkvoorwaarden daar voor veel tussen zitten – hoe groot de beroepstevredenheid van vooral de youngsters in het vak soms ook moge zijn.

Een nefast maatschappelijk gevolg van een en ander is dat er op de redacties van tegenwoordig nogal wat 'collectief geheugen' verloren gaat, zoals niemand minder dan Vlaams minister van Media Dirk Van Mechelen het heeft uitgedrukt. Vandaar ook het plan van de Vlaamse Gemeenschap om met een enveloppe van 900.000 € als glijmiddel de uitgevers te bewegen tot de 'valorisatie en vrijwaring' van het ouder geworden menselijke kapitaal (zie pag. acht).

Het valt zeer te betwijfelen of de Vlaamse mediahuizen in staat zijn om structureel te verhelpen aan het probleem. De Vlaamse overheid moet dringend gaan beseffen dat enkel een sectoraal initiatief, dat mee door de VVJ wordt bewaakt, een antwoord kan bieden op de grote problemen inzake opleiding, verloning (vooral van de freelancers) en werkomstandigheden in het algemeen. En dat alleen op die manier het 'collectieve geheugen van de redacties' echt kan worden veilig gesteld.

Pol Deltour

Foto: Johan Van Cutsem

EXCUUS

Door een communicatiefout op de drukkerij zijn in de vorige editie van De Journalist (nummer 58) per ongeluk vier pagina's herdrukt van het nummer daarvoor. Waarvoor onze excuses. De volledige juiste versie van DJ 58 is te vinden op onze site www.journalist.be.

Het profiel van de Vlaamse beroepsjournalist (deel I)

Els De Bens, Mieke De Clercq & Steve Paulussen
Vakgroep Communicatiewetenschappen Universiteit Gent

Het onderzoek 'De Journalist van de 21ste eeuw' is een groot succes geworden. Precies 1.026 Vlaamse journalisten hebben schriftelijk of on-line meegewerkt aan onze groot-schalige bevraging, of 45,5% van alle beroepsjournalisten. De verwerking van alle antwoorden was een enorme onderneming, maar te beginnen met dit nummer verschijnt een samenvatting van de resultaten in een aantal afleveringen in De Journalist.

Voorgeschiedenis

Eind 2002-begin 2003 werd voor het eerst een grootschalige, diepgaande enquête verstuurd aan alle beroepsjournalisten in Vlaanderen (2.257). In het verleden werden reeds meermaals beperktere enquêtes gehouden, maar steeds onder kleinere groepen journalisten, en vanuit een verschillende invalshoek. Het eerste systematische profielonderzoek dateert van 1983, toen professor De Bens een steekproef van beroepsjournalisten onderzocht. Verder werd in 1993 een survey gehouden onder alle dagbladjournalisten (De Bens), en werden in 1999 alle kranten- en weekbladjournalisten ondervraagd (De Clercq), gevolgd door alle journalisten van de audiovisuele media in 2000 (De Clercq).

Het onderzoek anno 2003 dat nu voorligt, is vrij uniek voor Vlaanderen, omdat voor de eerste keer alle journalisten uit alle mediasectoren werden aangeschreven. Bovendien werden de diverse aandachtspunten uit de verschillende voorgaande studies (socio-demografische gegevens, loopbaanverloop, politiek-ideologisch profiel, genderspecten, ...) samengebracht in één vragenlijst. Tot slot werd nauw overleg gepleegd met collegae-academici uit andere landen opdat de gegevens vergelijkbaar zouden zijn met gelijkwaardig internationaal onderzoek.

In deze aflevering bekijken we eerst enkele algemene kenmerken van de Vlaamse beroepsjournalist. Tevens gaan we na in hoeverre er zich belangrijke trendverschuivingen voordoen in vergelijking met de eerdere profielstudies in Vlaanderen.

Wie is dé journalist ?

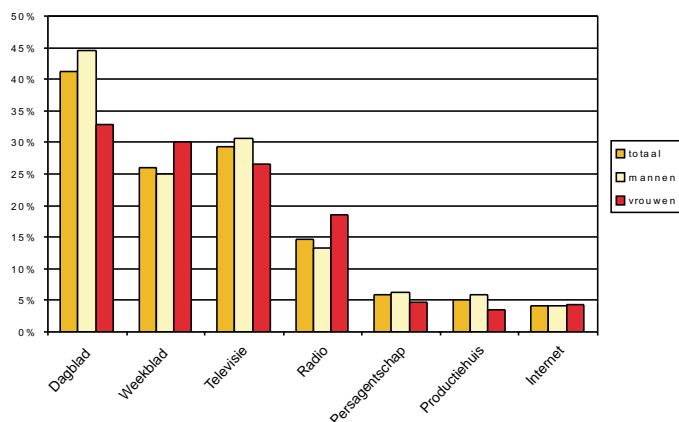
De gemiddelde journalist is een hoogopgeleide man van 39, die werkt voor een krant, en samenwoont met partner en 2 kinderen. Maar tussen journalisten zijn natuurlijk ook veel verschillen. Dit blijkt wanneer het profiel meer in detail wordt bestudeerd.

Medium

Het gros van de journalisten werkt voor de geschreven pers. Vier op de tien journalisten werken (vol- of deeltijds) voor een dagblad en ruim een kwart werkt voor een tijdschrift. 29% werkt voor televi-

sie en 14% voor de radio. Internetjournalistiek heeft totnogtoe weinig extra jobs gecreëerd: slechts 4% werkt (deeltijds of voltijds) voor een website. Dit is nog iets minder dan het aantal journalisten dat tewerkgesteld is bij een productiehuis (5%) of een pers- en/of foto-agentschap (6%). In de radio- en weekbladjournalistiek zijn vrouwen in verhouding beter vertegenwoordigd dan in de andere mediasectoren. Terwijl bij de radio en de weekbladpers één op drie journalisten een vrouw is, daalt het aandeel vrouwen bij televisie, persagentschappen of productiehuizen tot een op vier of zelfs een op vijf. Bijna een kwart van alle journalisten (23,1%) werkt voor verschillende media-werkgevers tegelijk (dag- of weekblad, openbare of commerciële radio of tv, persagentschap, productiehuis of internet). 16% combineert werken voor twee mediasectoren, en nog eens 7% werkt tegelijk voor drie of meer media-werkgevers. De overgrote meerderheid van de journalisten lijkt echter wel tevreden over hun huidige mediasector, want slechts 8,5% zou liever in een andere mediasector werken.

Figuur 1: Verdeling van de journalistieke beroepsgroep over de verschillende media (in %)

Geslacht en leeftijd

Op het vlak van geslacht en leeftijd levert de enquête weinig verrassingen op. Vroeger onderzoek in binnen- en buitenland toonde al aan dat vrouwen in de journalistiek sterk ondervertegenwoor-

Dossier: De Vlaamse journalist

digd zijn. Nog steeds is de man-vrouw-verhouding zeer ongelijk: 70,2% mannelijke tegenover 29,8% vrouwelijke respondenten. Wel stellen we vast dat er een duidelijke vooruitgang is van het aantal vrouwen in de journalistiek. Een historische analyse van het aandeel vrouwen in de dagbladpers bijvoorbeeld toonde een toename van het percentage vrouwen van 4,3% (1966) naar 20,9% (2002) in 36 jaar tijd. In vergelijking met andere landen ligt de vrouwelijke vertegenwoordiging in de journalistiek echter nog steeds laag. In de ons omringende landen tellen we gemiddeld rond de 33% vrouwen in de journalistiek, met enkele uitschieters tot 40% (Duitsland, Scandinavische landen), of zelfs 50% vrouwelijke journalisten (Finland). Ook de gemiddelde leeftijd van 39 jaar is vergelijkbaar met voorgaand onderzoek en met de leeftijd van journalisten in het buitenland, zoals bijvoorbeeld in Groot-Brittannië, Finland, Frankrijk of Duitsland. 37% van de Vlaamse journalisten is tussen de 25 en 35 jaar en nog eens ruim een derde (34%) is tussen 35 en 45 jaar. 9% is ouder dan 55 en slechts 4% jonger dan 25. Vrouwen zijn, net als in andere landen, wel een stuk jonger dan hun mannelijke collega's: de gemiddelde leeftijd van de mannelijke journalisten is 41 jaar, terwijl dat bij de vrouwen 36 jaar is. Slechts 4,6% van de Vlaamse journalisten heeft een niet-Belgische nationaliteit.

Gezinssituatie

Ongeveer driekwart (72%) van de journalisten is getrouwd of woont samen. Het aantal gehuwde journalisten daalt echter, vergeleken met 20 jaar geleden. In 1983 was 78,4% van de Vlaamse beroepsjournalisten gehuwd, terwijl dit nu nog slechts 45,2% is. Nog 16,7% is alleenstaand, 9% woont niet samen met de partner en 3,7% is gescheiden.

Meer dan de helft van de journalisten heeft (gemiddeld twee) kinderen en 45% is kinderloos. Opvallend is het lage aantal moeders in de journalistiek. Eenzestig procent van de vrouwelijke journalisten heeft geen kinderen, terwijl juist 61% van de mannen wel kinderen heeft. Dit heeft niet alleen te maken met de (jongere) leeftijd van de vrouwelijke journalistes. Ook jonge mannen hebben vaker een partner en kinderen, terwijl (oudere) vrouwen vaker kinderloos blijven of minder kinderen hebben.

Opleiding

Journalisten zijn steeds hoger opgeleid: 90% heeft een diploma hoger onderwijs. Ruim de helft heeft een universitair diploma en een derde volgde hoger onderwijs buiten de universiteit. Slechts 10% heeft enkel een diploma secundair onderwijs. Vergeleken met voorgaande studies ('83, '93, '99 en '2000) betekent dit een continue stijging van het opleidingsniveau. Steeds meer journalisten hebben een diploma universiteit of hogeschool, iets wat ook in andere landen wordt vastgesteld.

Tabel 1: Hoogst behaalde diploma (in %)

Universitair onderwijs	57,5%
Hoger onderwijs lange type	9,1%
Hoger onderwijs korte type	23,4%
Hoger secundair	8,6%
Lager secundair	1,4%
Totaal	100% (1.022)

Bijna de helft van alle journalisten (49,6%) heeft een specifieke journalistieke opleiding gevolgd. De meest geliefde journalistieke opleiding is Communicatiewetenschappen aan de universiteit: 17% van de Vlaamse beroepsjournalisten heeft een dergelijk diploma, en nog eens 7% volgde een postacademische of aanvullende universitaire opleiding. 12% koos voor een journalistieke opleiding aan de hogeschool, en nog eens 6% behaalde een postgraduaat buiten de universiteit. Het Instituut voor Journalistiek gaf een opleiding aan 6% van de journalisten. Daarnaast kreeg bijna één op de tien beroepsjournalisten in Vlaanderen bovendien training op het werk. Meer dan de helft heeft tevens nog één of meerdere bijkomende, niet-journalistieke opleidingen gevolgd naast de hoofdopleiding.

Tabel 2: Specifieke journalistieke of communicatiewetenschappelijke opleiding(en) (telkens afz. op 100%)

Universiteit: communicatiewetenschappen	16,9%
Univ. postacademische/ aanvullende opleiding	6,9%
Hogeschool basisopleiding	11,7%
Hogeschool postgraduaat	5,6%
Instituut voor Journalistiek	5,8%
Opleiding op het werk	9%
Andere	8%

Loopbaan en ervaring

Het merendeel van de Vlaamse journalisten is doelbewust in het beroep gestapt (81,6%); bij een vijfde van hen is dit eerder toeval of door een samenloop van omstandigheden gebeurd. Belangrijkste motivaties om in de journalistiek te stappen zijn de afwisseling die de job biedt (67%), de creativiteit (63%), de intellectuele uitdaging (44%), het feit dat het geen '9 to 5' job is (42%), de vrijheid (41,5%), de vele contacten (39%) en een sociaal engagement (33,5%). Maatschappelijk aanzien (6%) of promotiekansen (2,5%) zijn blijkbaar geen belangrijke motivatoren.

De helft van de respondenten oefende ooit een ander beroep uit, vaak in het onderwijs. Ook heeft 55% van de respondenten ooit voor een of meerdere andere werkgevers binnen de mediasector gewerkt (voornamelijk in de printmedia: 26% dagblad, 23% weekbladsector), en heeft een op vijf de journalistieke loopbaan al eens of meermaals onderbroken. Voornaamste redenen hiervoor zijn werkloosheid (19%), een andere job (17%), familiale redenen (10%), zwangerschap (33%) of studie (3,5%). Toch zitten journalisten gemiddeld 11,5 jaar in de journalistiek, waarvan gemiddeld al

Dossier: De Vlaamse journalist

negen jaar bij de huidige werkgever. De gehechtheid aan het beroep blijkt verder uit het feit dat tweederde van de journalisten (65,5%) zich tot het einde van zijn of haar loopbaan in de journalistiek ziet blijven, terwijl slechts 7% er aan denkt om de komende vijf jaar uit de journalistiek te vertrekken. Deze gegevens bevestigen nogmaals de trends die ook al uit eerder onderzoek bleken: journalisten hebben vaak al een andere loopbaan gehad, maar stappen doorgaans doelbewust in de journalistiek, en willen hun job ook graag blijven uitoefenen in de toekomst.

Flexibiliteit

Journalistiek is een arbeidsintensief beroep dat de nodige flexibiliteit vereist. Naar eigen zeggen werkt de Vlaamse beroepsjournalist gemiddeld 46,5 uren per week. 63% voegt eraan toe dat het aantal werkuren per week regelmatig varieert. 7% spendeert per week meer dan 60 uren aan de journalistiek, terwijl slechts 17,5% minder dan 40 uren werkt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat driekwart van de journalisten op weekbasis regelmatig tot altijd overuren maakt, al krijgt bijna een derde hiervoor geen enkele compensatie. Bekijken we enkel de journalisten in loondienst, dan worden bij bijna 40% overuren niet gecompenseerd, en 49% krijgt compensatie onder de vorm van verlof (al is dat voor ruim de helft niet volledig opneembaar). De rest ontvangt een financiële vergoeding (3%) of een combinatie van mogelijkheden (8%). Verder blijkt uit het onderzoek dat amper 31% van de journalisten volgens een vast uurrooster werkt en dat een kwart van hen zich moet inpassen in een ploegen- of shiftsysteem. Avondwerk en weekendwerk zijn dan ook geen zeldzaamheid in de journalistiek: respectievelijk slechts 8% en 12% werkt zelden of nooit 's avonds of in het weekend. Flexibiliteit blijkt ook een belangrijke rol te spelen bij aanwerving en promotie: een grote groep journalisten geeft aan dat het heeft meegespeeld bij hun aanwerving (51%) en hun promotie (46%). Ruim 89% van de journalisten werkt voltijds, en ruim driekwart van alle journalisten werkt voltijds voor één werkgever. Deeltijds werk is eerder zeldzaam: slechts 12,7% werkt (ook nog) deeltijds, in verhouding meer vrouwen (17%) dan mannen (10,5%).

Tabel 3: Flexibiliteit (afz. op 100%)

Gemiddeld uur/week	46,5 uur/week
Aantal uur varieert regelmatig	63%
Regelmatig tot altijd overuren	74%
Werkt in ploeg of shift	25,5%

Statuut en loon

Bijna 78% van de Vlaamse beroepsjournalisten werkt (meestal vast) in loondienst, een kwart is (ook) freelancer, en werkt meestal voor meerdere opdrachtgevers. Ruim 6% van alle journalisten combineert verschillende statuten, en ruim 40% heeft al een of meerdere keren gewerkt onder een ander statuut dan het huidige. Het onzekere statuut van zelfstandigen blijft een van de belangrijkste pijnpunten van het journalistieke beroep. Driekwart van alle journalisten verkiest dan ook te werken in loondienst, en bijna de helft van alle journalisten meent dat freelance werken geen eigen keuze is.

Tabel 4: Statuut (telkens afz. op 100 %)

Loondienst (totaal)	77,9%
Vast contract	70,1%
Tijdelijk contract	1,9%
Statutair-ambtenaar	6%
Freelance (totaal)	25%
1 vaste opdrachtgever	7,3%
Meerdere vaste opdrachtgevers	12,6%
Variabele opdrachtgevers	7,3%

Freelancers zijn overigens duidelijk minder tevreden over hun statuut en hun loon. Het gemiddelde netto maandloon van de zelfstandige beroepsjournalist is 1.715 euro; dat van de niet-zelfstandigen 1.808 euro. Vrouwen verdienen net als in andere landen significant minder dan hun mannelijke collega's. Terwijl het gemiddeld inkomen voor mannen 1.863 euro is, ligt dat bij vrouwen 250 euro lager, op 1.613 euro gemiddeld. Een belangrijke aanvulling op het netto-maandloon in de journalistiek wordt verder gevormd door de bijkomende voordelen. Ruim 80% van alle journalisten geniet één of meerdere extra legale voordelen bovenop het maandelijks inkomen. Vaak gaat het om een groepsverzekering, een onkostenvergoeding, telefoon- en gsmvergoeding (telkens 50 à 60 % van alle journalisten heeft een dergelijk voordeel). Verder heeft ongeveer een kwart van de respondenten een bedrijfswagen, krijgt een vijfde bijkomende tegemoetkomingen voor informatica (laptop, internet), en ontvangt 17% maaltijdcheques.

Functie en specialisaties

Bijna een vijfde van de Vlaamse beroepsjournalisten draagt leidinggevende verantwoordelijkheid, hetzij als (adjunct-)hoofdredacteur (6%), hetzij als rubrieks- of redactiechef of eindredacteur-coördinator (13,5%). Bijna 59% van de respondenten omschrijft zijn of haar functie als journalist, redacteur of reporter/correspondent. Verder houdt 9% zich voornamelijk bezig met tekstrevisie-eindredactie en werkt 8% als beeldjournalist (cameraman of fotograaf). De rest, zo'n 4,5% van de beroepsgroep, oefent nog een andere redactionele functie uit, bijvoorbeeld als vormgever, regisseur of technicus. Vrouwen zijn minder evenredig vertegenwoordigd over alle diverse functie en zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in leidinggevende posities.

Tabel 5: Functies volgens geslacht (in %)

	M	V	Totaal
(Adjunct-)hoofdredacteur	7,1%	3,6%	6%
Rubrieks-, redactiechef, eindredacteur- coördinator	15%	9,9%	13,5%
Tekstrevisie-eindredactie	9,2%	8,9%	9,1%
Journalist, correspondent	54%	70,1%	58,8%
Cameraman, fotograaf	10,9%	2%	8,2%
Vormgever, regisseur, technicus, andere	3,8%	5,6%	4,4%
Totaal	69,9%	30,1%	100%

(N=1010)

Dossier: De Vlaamse journalist

Het merendeel (72%) van de Vlaamse beroepsjournalisten is gespecialiseerd in een of meerdere onderwerpen. Voor 18,5% van hen is dit de politiek, wat samen met 'samenleving' (22%) en 'cultuur' (20%) tot de belangrijkste domeinen behoort waarin journalisten zich specialiseren. Het belang van regionaal nieuws blijkt ook uit de specialisaties, gezien een op de vijf journalisten zich toelegt op een of andere regio. Andere belangrijke specialisatiegebieden zijn sport (18%), buitenland (15%) en economie (15%). Verder spitst telkens ongeveer een tiende van de journalisten zijn of haar aandacht toe op justitie, lifestyle en media. Bijna 45% van alle journalisten beperkt zich tot een of (meestal) twee domeinen, een kwart tot drie, maar 15% volgt vier onderwerpen en nog eens 15% volgt 5 of meer verschillende thema's op. Mannen en vrouwen blijken zich wel op andere domeinen te specialiseren. Politiek, economie, sport en technologie zijn nog steeds eerder 'mannelijke' thema's, terwijl vrouwelijke journalisten zich significant vaker concentreren op samenleving, lifestyle en milieu/natuur.

Lidmaatschappen

De overgrote meerderheid van de respondenten (96%) is lid van de AVBB / VVJ, wat erop wijst dat leden van de journalistenvereniging iets meer aan de enquête hebben meegewerkt dan niet-leden (in werkelijkheid is 84% van de beroepsjournalisten aangesloten bij de AVBB / VVJ). 12,2% is daarnaast nog lid van andere nationale of regionale beroepsverenigingen, (vooral BBS, JAM en de radio & televisiepers), en 6,4% is ook lid van een internationale vereniging (vnl. AIPS en IFJ). Journalisten sluiten zich aan bij beroepsverenigingen met het oog op de erkenning als beroepsjournalist en de persdocumenten (95%), maar ook voor de praktische voordelen (57%), de werking rond het sociaal statuut (cao, auteursrechten, zelfstandigen statuut, pensioen: 45%), de werking rond het intellectueel statuut (mediarecht, deontologie, persvrijheid: 40%) en voor het contact met collega's (9%).

Bijna driekwart van de journalisten is bovendien (actief of gewoon) lid van één of meerdere diverse organisaties. 46% is gesyndiceerd (exact evenveel als 20 jaar geleden), een klein derde is lid van een sportvereniging, ruim een vijfde van een culturele vereniging, 20% van een humanitaire vereniging, 14% van een milieu- of natuurvereniging en 12% zetelt in een advies- of schoolraad, of een buurtcomité. Nog een kwart is lid van diverse andere organisaties (o.a. jeugdvereniging, serviceclubs, gezinsbond, ...). Slechts een kleine minderheid is lid van een politieke partij (4,5%) of van een religieuze vereniging (4,1%).

Levensbeschouwelijke en politiek-ideologische opvattingen

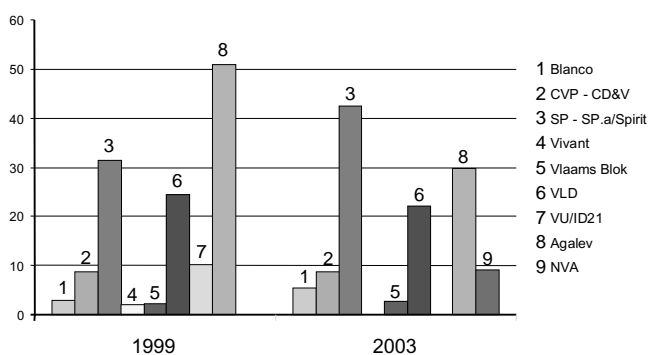
Net als in andere landen beoordelen de beroepsjournalisten in Vlaanderen zichzelf als vrij progressief. Meer dan driekwart van de Vlaamse journalisten (77,3%) typeert zichzelf als eerder tot zeer progressief, 16% plaatst zichzelf in het centrum en slechts 7% vindt zichzelf eerder conservatief. In vergelijking met 20 jaar geleden betekent dit overigens een forse toename van het percentage dat zichzelf als 'progressief tot zeer progressief' ziet (toen ongeveer

de helft), terwijl het percentage dat zichzelf in het centrum situeert is afgenomen (toen ruim een derde). Eveneens een constante, zowel voor Vlaanderen als in het buitenland, is dat journalisten zichzelf progressiever inschatten dan het medium waar ze voor werken: naar eigen zeggen vindt meer dan de helft (53%) zichzelf progressiever dan hun medium, terwijl 42% een 'gelijkaardige' positie inneemt als zijn of haar medium.

Gevraagd naar hun levensbeschouwing, noemt een kwart van de Vlaamse beroepsjournalisten zich 'christelijk gelovig, maar niet katholiek' en 12% is katholiek. Een grote groep omschrijft zichzelf als ongelovig (22%) of vrijzinnig (20%) of heeft 'geen enkele' levensbeschouwelijke opvatting (18%). Onder alle respondenten telden we amper drie protestanten en twee moslims.

Dat de journalistieke beroepsgroep 'linkser' is dan de gehele bevolking, blijkt ook uit de partijvoorkeur van de respondenten. Bij de federale verkiezingen in 1999 stemde maar liefst de helft (51%) van de journalisten voor Agalev en bijna een derde (32%) voor de SP. Net geen kwart van de journalisten gaf ook een stem aan de liberalen, terwijl de latere oppositiepartijen duidelijk minder journalisten achter zich kregen (CVP: 9%; Volksunie: 10%; Vlaams Blok: 2%). De kiesintentie voor de komende verkiezingen toont wel een grote verschuiving. Kijken we naar de partijvoorkeur van de journalisten op het moment van de survey (dec 02-jan 03), dan zien we dat vooral de groenen aan populariteit hebben ingeboet: nog 30% van de journalisten zou stemmen voor Agalev, maar 43% zou nu kiezen voor SP.A/Spirit. De VLD scoort met 22% iets lager dan in 1999 en het percentage CD&V-kiezers blijft status quo. Met 9% doet de N-VA het binnen de journalistieke wereld trouwens even goed als de christen-democraten. Het Vlaams Blok blijft vrijwel status quo. Op het moment van de survey overwogen 25 respondenten om hun stem aan het Vlaams Blok te geven.

Figuur 2: Partijvoorkeur van de Vlaamse beroepsjournalisten in 1999 (kiesgedrag) en 2003 (kiesintentie) (in %)

Steunbeleid voor de pers focust voortaan op 'menselijk kapitaal'

Nog tot 5 juni hebben de dagblad- en magazine-uitgevers om bij de Vlaamse overheid een subsidie aan te vragen voor projecten 'tot valorisatie en vrijwaring van het collectief geheugen' op hun redacties. De Vlaamse regering trok zelfs 900.000 EUR uit voor de financiering hiervan.

Pol Deltour

Het blijft toch een beetje uitkijken hoe de uitgevers hun dossiers zullen stofferen. De Vlaamse overheid mikt heel precies op initiatieven die erop gericht zijn "de kennis en ervaring van de oudere journalisten op een efficiënte manier door te geven aan de jongere generatie". Daarmee tracht minister van Media Dirk Van Mechelen (VLD) twee vliegen in een klap te slaan. Er wordt een begin gemaakt met het tegengaan van de pijnlijke uitstoot van al te veel vijftigplussers in de mediabedrijven. En tegelijk worden de uitgevers ertoe aangezet eindelijk iets te doen aan het prangende opleidingsstekort voor de journalisten op hun werkvloer. Alleen de opstart of ontwikkeling van een opleidingsproject komt in aanmerking voor financiering. De subsidie wordt overigens slechts toegekend voor één jaar. Een onafhankelijke jury van twee eminente journalisten, die onder meer in de schoot van de Raad voor de Journalistiek worden gezocht, moet de projectvoorstellen op hun mérites evalueren. Iets opmerkelijk nog: niet enkel de traditionele dagblad- en informatieweekbladuitgevers, maar ook hun 'dochterbedrijven' kunnen projectvoorstellen indienen. Bijvoorbeeld voor de MediAcademie van De Persgroep opent dat natuurlijk mooie perspectieven.

Andere boeg

Met het nieuwe initiatief slaat de Vlaamse overheid een totaal nieuwe richting in op het vlak van steun aan de geschreven pers. Dat steunbeleid ving aan in 1979, toen de – dan nog federale – wetgever selectief

subsidies toekende aan kranten in nood. Sinds De Morgen onder de vleugels van De Persgroep ressorteert en Het Volk in handen is van de VUM, komt geen enkel opiniedagblad echter nog voor selectieve steun in aanmerking. Daarom schakelde de Vlaamse overheid in 1998 over op een systeem van algemene steun voor alle krantenuitgevers. Een protocol tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse geschreven perssector van 27 juli 1998 maakte de financiering mogelijk van 'digitale diversificatieprojecten'. Naast allerlei bedrijfsinvesteringen, konden de uitgevers aldus ook de lancering van de elektronische knipselbank Mediargus bekostigen. Vijf jaar later gooit de Vlaamse regering het dus opnieuw over een andere boeg, en beoogt ze de valorisatie van 'menselijk' kapitaal. Het protocol anno 2003 omvat overigens ook ruimte voor de uitwerking van leesbevorderingsprojecten bestemd voor jongeren. De VJ had de Vlaamse regering ook nog gevraagd om het steunbeleid voor de pers voortaan te koppelen aan de invoering van redactiestatuten en minimumwaarborgen voor de freelance journalisten. Daarop is evenwel niet ingegaan.

Journalisten in de prijzen

Zowel Dexia Bank als Citigroup heeft haar jaarlijkse prijzen uitgeleend aan journalisten die zich in 2002 wisten te onderscheiden met bijzondere artikelen, foto's of reportages.

Voor de **Dexia-prijzen** boden zich 229 kandidaten aan, zeven van hen werden gelauwerd. De prijs voor de beste persfoto ging naar freelance fotograaf Rudi Van Beek. Hij won met de foto 'Super Mario', die ook al in de vorige editie van De Journalist afgedrukt werd als een van de winnaars van de Fotopersprijs Vlaanderen. Karl Martens kreeg de prijs van de Nederlandstalige audiovisuele pers voor zijn Canvas-reportage 'We blijven er in geloven'.

De prijs van de Nederlandstalige schrijvende pers ging naar Inge Ghijs en Filip Verhoest voor 'Achter de muren van Justitie', verschenen in De Standaard. Tot slot kende de jury de prijs van de financieel-economische pers aan Nederlandstalige kant toe aan Guido Muelenaer en Hans Brockmans voor het in Trends verschenen 'Te

huur: Kamers met kakkerlakken'.

Naast een trofee ontvingen alle laureaten een cheque van 2.000 €. De winnaars in de categorie financieel-economische pers gingen naar huis met een cheque ter waarde van 3.000 €.

Ook de **Citigroup** beloonde (op 29 april al) journalistiek talent. Aan Nederlandstalige kant behoorde Eric Pompen tot de gelukkigen. Hij dankte zijn prijs aan zijn artikelen 'De fiscale kater van Artwork Systems' en 'Eerst moest Artwork Systems bloeden – Bent u de volgende?'.

De winnende journalisten kregen als beloning een uitnodiging voor het bijwonen van een internationaal Seminarie in de VS. In dat kader vinden ook bezoeken plaats aan het IMF, de New York Stock Exchange, CNN Financial News, Wall Street Journal en Bloomberg Business News.

Vademecum zelfstandigen (4)

Dit is het vierde en laatste deel van ons Vademecum voor Zelfstandigen. In deze aflevering aandacht voor het fiscaal statuut van de freelance journalist. Zowel de BTW-regeling als het regime van de inkomstenbelasting komt aan bod. Tevens gaan we in op de vraag welke mogelijkheden er zijn voor de freelancer die zich laat bijstaan in zijn werkzaamheden.

Pol Deltour – Luc Vanheerentals

1. Starten als freelancer
2. Opdracht en betaling
3. Sociaal statuut
4. Belastingen, vennootschappen

Een BTW-vrijstelling voor auteurs

In principe is iedereen die een economische activiteit uitoefent BTW-plichtig. Dit betekent dat men op elke levering van goederen of diensten een 'belasting op de toegevoegde waarde' moet aanrekenen aan de cliënt om deze vervolgens door te storten aan de Staat.

Weliswaar zijn sommige handelingen vrijgesteld van BTW-heffing. Een van die vrijstellingen is voor journalisten bijzonder relevant. Artikel 44 §3, 3° BTW-wetboek heeft het letterlijk over door een auteur gesloten contracten voor de uitgave van letterkundige werken of kunstwerken. Daarmee worden werken bedoeld – zowel artikelen als beeldmateriaal – die een persoonlijk en origineel karakter hebben en als dusdanig beschermd worden door het auteursrecht. In een administratieve circulaire ('aanschrijving' nr. 8 van 10 maart 1993) heeft de BTW-administratie bevestigd dat journalistieke bijdragen voor kranten en tijdschriften onder deze vrijstelling vallen. In de praktijk wordt daarbij niet vereist dat telkenmale een 'contract voor uitgave' wordt voorgelegd. De BTW-administratie erkent in de circulaire uitdrukkelijk "dat opgestelde krantenartikelen gewoonlijk getuigen van een persoonlijk en origineel werk en dat normaal in de publicatie van al de geschreven artikelen wordt voorzien."

Journalisten die onder de vrijstelling vallen, vermelden in hun ere-loonnota's best uitdrukkelijk dat de prestatie "vrijgesteld is van BTW krachtens artikel 44 van het BTW-wetboek".

Toch BTW-plichtig

Een freelance journalist die niet aan de gestelde voorwaarden zou voldoen – geen persoonlijk en origineel werk leveren en geen contract voor uitgave – is toch BTW-plichtig en moet dus BTW aanrekenen aan zijn opdrachtgever. Dat is in het geval van een journalist 6 pct. op de vergoeding. Valt het omzetcijfer evenwel lager uit dan 6.000 €, dan beschikt de zelfstandige weer over een vrijstelling. Overigens kunnen zelfstandige journalisten er persoonlijk ook baat bij hebben BTW-plichtig te zijn. Dat komt omdat men van de BTW die men moet doorstorten aan de schatkist de BTW kan aftrekken die men zelf heeft betaald. Precies omdat de journalist als leveran-

cier onder het 6 pct.-tarief valt, en als cliënt vaak 21 pct. zal betalen, valt de rekening meer dan eens positief uit. Het saldo wordt in principe overgedragen naar het volgende jaar, maar wordt bij overschrijving van bepaalde sommen ook in baar geld terugbezorgd. Met name een journalist die veel investeert kan zijn voordeel doen met een onderwerping aan de BTW.

Om zover te komen moet de journalist er dan wel op letten dat hij met zijn opdrachtgever contracten afsluit die niet aan de voorwaarden voor de vrijstelling voldoen. De BTW-administratie springt hier in de praktijk soepel mee om. Het is zelfs zo dat men voor zijn leveringen aan de ene uitgever wel BTW zou kunnen aanrekenen, en voor zijn werk bij een andere uitgever niet.

Een andere mogelijkheid is dat men zijn prestaties uitvoert in het kader van een (steeds BTW-plichtige) vennootschap. Er ook nog rekening mee houden dat een BTW-onderwerping een zekere administratie veronderstelt, te beginnen met een registratie bij de BTW-belastingdienst.

Vademecum zelfstandigen (4)

De pijn van het zijn: inkomensbelasting betalen

Zoals elke werkende mens betaalt natuurlijk ook de freelance journalist jaarlijks zijn bedrag aan inkomstenbelasting aan de Staat. Daar gaat vanzelfsprekend de invulling van de belastingaangifte aan vooraf, in het geval van de freelancer is dat concreet het vak 'Baten van vrije beroepen' in deel 2 van de belastingbrief. Het is nogal belangrijk dat men al zijn beroepsinkomsten aan de fiscus opgeeft, ook bijvoorbeeld eventuele auteursrechten, honoraria van een occasionele opdrachtgever of vergoedingen die men ontvangt voor lesgeven of lezingen. De verleiding om zulks als 'diverse inkomsten' aan te geven, is gelet op het 33 procent-tarief dat hiervoor geldt natuurlijk groot. De fiscus evenwel beschouwt ontvangsten die ook maar ergens in verband kunnen worden gebracht met de hoofdactiviteit bijzonder snel als beroepsinkomsten die dus met het hoofdkomen moeten worden gecumuleerd. Prijzen en subsidies die journalisten in de wacht slepen worden weer wel afzonderlijk belast. Een gedeelte is zelfs vrijgesteld, het saldo wordt belast aan 16,5 procent. En ook over het fiscaal regime van auteursrechten valt wat meer te vertellen. De JAM bracht hierover dan ook een handige brochure uit. Consulteer www.jam.be.

Beroepskosten

De vergoedingen die de freelance journalist ontvangt zijn te beschouwen als bruto-bruto-inkomsten. Hiervan kunnen vanzelfsprekend eerst alle beroepskosten afgetrokken worden. In theorie zijn er daarbij twee mogelijkheden: een forfaitaire aftrek of een aftrek van de werkelijke kosten. Loontrekkenden kiezen over het algemeen voor het eerste. Dat komt voor 2003 neer op een aftrek van 23 pct. voor de inkomstenschijf onder 4.420 EUR, van 10 pct. op de schijf tussen 4.420 en 8.790 EUR, van 5 pct. op de schijf van 8.790 tot 14.630 EUR, en van 3 pct. op het inkomen boven 14.630 EUR.

Weliswaar kan er nooit meer dan 2.950 EUR 'forfaitair' worden afgetrokken. Voor zelfstandigen is het stelsel van de werkelijke aftrek hoe dan ook interessanter. Er enkel op letten dat men de echtheid van de ingebrachte kosten kan aantonen met bewijskrachtige stukken. Vandaar: vraag steeds documenten, laat deze desnoods uitdrukkelijk vermelden waarop ze slaan, en hou ze goed bij. Of betaal met een cheque, eerder dan met baar geld. Slechts heel uitzonderlijk zal de fiscus beroepskosten aanvaarden die kunnen worden 'vermoed'.

Voor het aftrekken van de werkelijke beroepskosten moet men werken met kosten die nodig of nuttig zijn voor het verkrijgen of behouden van beroepsinkomsten (zie kader). De kosten moeten dus niet per sé nodig zijn, wel – vanuit de beroepsuitoefening gezien – nuttig. Voorzichtigheid is hoe dan ook geboden; de verwerping door de fiscus van bepaalde beroepskosten kan snel zeer nadelige effecten hebben. Toch komt het de fiscus niet toe te oordelen over de opportuniteit van uitgaven die je als freelancer hebt gedaan.

52 procent

Een belangrijke troost: sinds 2003 is het maximale belastingtarief van 55 procent geschrapt. En nog goed nieuws: de daarop volgende aanslagvoet van 52,5 procent is tot 52 procent verlaagd. Inkomensschijven boven 43.870 € worden voortaan dus belast aan het eenvormige tarief van 52 procent. Specifiek voor zelfstandigen geldt tot slot de verplichting om de belasting op het beroepsinkomen 'vooraf te betalen'. Er wordt met vier vervaldata gewerkt: 10 april, 10 juli, 10 oktober en 20 december. Wie de voorafbetalingen niet of niet voldoende doet, ziet zijn belasting vermeerderd. Wie anderzijds teveel voorafbetaalde voor het ganse aanslagjaar kan niet rekenen op enige intrestvergoeding. Zelfstandigen die zich voor het eerst vestigen als zelfstandige in hoofdberoep moeten tijdens de eerste drie jaar geen belasting voorafbetalen.

Voor meer informatie kan u steeds terecht bij een boekhouder. Goede publicaties zijn de Belastinggids van Test-Aankoop en de Belasting- & Beleggingsgids van uitgeverij Pelckmans. Diverse instellingen bieden op hun internetsite gratis belastingpakketten aan waarmee berekeningen kunnen worden uitgevoerd. We vermelden de belastingadministratie (www.fiscus.fgov.be of www.fin-form.fgov.be), Taxweb van DW (www.dvv.be), Hamburg-Mannheimer (hoofdsponsor Belasting- & Beleggingsgids (www.hamburg.mannheimer.be)).

Beroepskosten: enkele suggesties

- **Gebouwen of lokalen.** Komen in aanmerking voor aftrek: huur en huurlasten, intresten op leningen, energie- en onderhoudskosten. Bij panden met een gecombineerd professioneel en privaat gebruik, kan men de kost van het beroepsgedeelte aftrekken.
- **Kantoorbenodigdheden.** Denk aan telefoon, fax, GSM, postzegels, onderhoud en herstelling materiaal, drukwerk, fotokopieën, documentatie, beroepsbijdragen, klein materiaal...
- **Voertuigen.** Brandstof, intresten en mobilfoon gebruikt voor beroepsdoeleinden zijn 100 pct. aftrekbaar, andere autokosten a rato van 75 pct.
- **Reizen.** Maak voor elke reportage in het buitenland een omslag met alle gemaakte kosten voor reis, verblijf en dies meer.
- **Restaurant- en receptiekosten.** Zijn slechts voor 50 procent aftrekbaar.
- **Abonnementen.** Abonnementen op kranten, tijdschriften en andere publicaties, alsook aansluitingen voor TV of internet zijn aftrekbaar voorzover ze in verband staan met de journalistieke activiteit.
- **Belastingen.** Voor niet-BTW-plichtigen: de (niet-verrekenbare) BTW. Verder: niet-inkomstenbelastingen zoals provincie- en gemeentebelastingen, verkeersbelastingen...
- **Sociale bijdragen en premies.** Het gaat zowel om de bijdragen aan de sociale verzekeringskas en die betaald voor vrije en aanvullende sociale verzekeringen, als de premies betaald voor om het even welke verzekering in verband met het beroep.
- **Afschrijvingen.** Dit is een jaarlijks vastgestelde waardevermindering van gebruiksgoederen die men bezit, zoals gebouwen, voertuigen, computers, camera's...
- **En verder:** specifieke beroepskledij, representatiekosten (diners, geschenken, telegrammen), kosten voor vorming of bijscholing...

Vademecum zelfstandigen (4)

De zelfstandige geholpen

Freelance journalisten kunnen een handje hulp altijd goed gebruiken, en voor die helpers heeft de wet een eigen statuut uitgewerkt. Het gaat dan om personen die de zelfstandige bijstaan (of soms vervangen) buiten het kader van een arbeidsovereenkomst.

In principe zijn helpers sociaal verzekeringsplichtig, zoals de zelfstandige zelf. Maar er zijn ook veel uitzonderingen: voor helpers die zich nog in het jaar bevinden voor 1 januari van het jaar waarin ze 20 worden (tenzij ze intussen gehuwd zijn), voor studenten die nog recht geven op kinderbijslag, en voor helpers die minder dan 90 dagen actief zijn. Zij moeten geen eigen sociaal statuut aannemen. Wat de meewerkende echtgenoot betreft: zie hierna.

Fiscaal gezien worden helpers in principe als werknemers beschouwd. Op de belastingaangifte moeten zij een eigen rubriek invullen.

De meewerkende echtgeno(t)e

In de praktijk gaat het vaak om de echtgeno(t)e van de zelfstandige. Sinds 1 januari 2003 geldt voor de echtgenoot die helpt een nieuw sociaal statuut. Men is nu verplicht een eigen sociale verzekering te nemen tegen arbeidsongeschiktheid. Vanaf 2006 wordt de helpende echtgenoot zelfs verplicht een volledig sociaal statuut aan te nemen. Dat zal de sociale bescherming ingeval van echtscheiding of overlijden natuurlijk merkbaar vergroten.

Op fiscaal vlak kan de zelfstandige zijn helpende echtgenoot een fictief, zogenaamd meewerkinginkomen toekennen, weliswaar beperkt tot 30 procent van het totale inkomen. Dat komt neer op een decumul van het zelfstandigeninkomen, met alle fiscale voordelen vandien.

De helper-stagiair

De stagiair-zelfstandige is een apart soort helper. Het gaat om personen die minimum 18 jaar zijn en met een zelfstandige stagemeester een contract sluiten. De zelfstandige brengt hem beroepsvaardigheden bij. De stagiair volgt theoretische opleidingen en staat de zelfstandige als helper bij in de uitoefening van zijn beroep. Hij moet zich aansluiten bij een sociale kas en bijdragen betalen. De stagemeester betaalt een vergoeding en 1/3e van het wettelijk minimum aan sociale bijdragen.

Eenmanszaak of vennootschap ?

We hadden het totnogtoe uitsluitend over freelancers die hun journalistieke activiteit uitoefenen in het kader van een eenmanszaak zonder aparte rechtspersoonlijkheid.

De voordelen hiervan zijn overigens legio. Er is bijvoorbeeld geen minimumkapitaal vereist bij de start; een oprichtingsakte, een financieel plan of een bankattest zijn evenmin vandoen; en verder is men gewoon aan niemand verantwoording verschuldigd buiten zichzelf.

Toch heeft het alternatief, dat dan bestaat uit de oprichting van een vennootschap, ook voordelen. Doorgaans gelden lagere fiscale tarieven; er is een duidelijke scheiding tussen privé- en bedrijfsvermogen; diverse personen kunnen middelen inbrengen; er kan in continuïteit worden voorzien voor het geval een bestuurder of vennoot overlijdt; en bij het stopzetten van de activiteit kan het handelsfonds of de 'portefeuille' aan opgebouwde klanten worden verkocht.

Aan de oprichting van een vennootschap zijn natuurlijk wat formaliteiten gebonden. De statuten moeten bij notariële akte worden opgemaakt, en daarbij moet tevens een financieel plan worden voorgelegd. Ook een inschrijving in het handelsregister en bij een sociaal verzekeringsfonds is nodig. Sinds 1992 betaalt een vennootschap een forfaitaire bijdrage van 335 € voor het sociaal statuut der zelfstandigen.

Daar staat tegenover dat men wanneer het fout loopt zijn persoonlijke aansprakelijkheid ontloopt. De oprichters zijn alleen hoofdelijk aansprakelijk voor alle schulden indien blijkt dat de vennootschap binnen de drie jaar failliet gaat en uit het financieel plan blijkt dat dit kapitaal ontoereikend was.

Op fiscaal vlak wordt een vennootschap normaal belast aan 33 procent. Dit percentage ligt heel wat lager dan het maximumtarief in de personenbelasting. Onder bepaalde voorwaarden - ondermeer het betalen van een brutobezoldiging van tenminste 25.000 € aan een bestuurder of zaakvoerder - kan de vennootschap van een verlaagd tarief genieten. Dat komt dan neer op 24,25 procent op de schijf van 0 tot 25.000 € en 31 procent op de schijf van 25.000 tot 89.500 €.

De zelfstandige die zijn activiteit gaat uitoefenen in vennootschapsvorm, kan voor zichzelf kiezen tussen het werknemersstatuut (bezoldigd bedrijfsleider) en het zelfstandigenstatuut (zelfstandig directeur). In een vennootschap is het mogelijk om voor de werkende vennoten, zaakvoerders en bestuurders een bijkomende pensioenopbouw te bekomen via het afsluiten van een bedrijfsleiders- of groepsverzekering.

Welke vorm ?

Enkele vennootschapsvormen zijn de Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (eenpersoons of met meerderen), de Naamloze Vennootschap (NV) en de Coöperatieve Vennootschap. De Eenpersoons Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (EBVBA) is de enige vennootschap die geldig kan worden opgericht door 1 natuurlijk persoon en daarom zeer populair bij vrije beroepen. Net als bij een BVBA bedraagt het minimumkapitaal 18.550 €, waarvan 6.200 € bij de oprichting moet volgestort zijn. Alle vennoten zijn slechts aansprakelijk ten belope van hun inbreng. De aandelen zijn altijd op naam en slechts onder zeer strikte voorwaarden overdraagbaar aan derden, zodat het familiaal karakter gewaarborgd is.

VERZEKERING VOOR BEROEPSAANSPRAKELIJKHEID

De verzekering voor beroepsaansprakelijkheid en rechtsbijstand die de AVBB voor haar leden heeft ondertekend, is niet uitsluitend bedoeld voor journalisten die te maken hebben met gevoelige dossiers of grote reportages. Alle beroepsjournalisten of stagiaars, zowel zelfstandige als loontrekkende, kunnen er hun voordeel mee doen.

Het aantal gerechtelijke vorderingen tegen journalisten is de voorbije jaren aanzienlijk toegenomen. Deze vorderingen hebben niet enkel betrekking op ontsporingen in belangrijke politieke, gerechtelijke of economische dossiers. Evengoed betreft het schadeclaims rond minder opzichtige berichtgeving. Iemand vindt bijvoorbeeld dat zijn standpunt verkeerd is weergegeven. Een slachtoffer van een verkeersongeval neemt het niet dat hij met zijn foto in de krant komt. Iemand vindt dat dat een televisiezender zich totaal ongeoorloofd in zijn privéleven heeft gemengd. Of een bedrijf is van oordeel dat een bepaalde berichtgeving, ook al is ze niet helemaal foutief, toch belangrijke materiële schade berokkent aan de onderneming...

Op **gerechtelijk** niveau zijn er **twee ontwikkelingen** waar te nemen.

Enerzijds gaan rechtscolleges meer dan vroeger in op substantiële schadeclaims, in plaats van zich zoals vroeger te beperken tot een symbolische frank. Anderzijds stelt het gerecht de uitgevers van persbedrijven en andere mediabazen buiten de zaak, van zodra de journalist gekend is in België. Dit heeft tot gevolg dat journalisten vaak zelf hun gerechtelijke verdediging moeten torsen en dat ze zelf moeten opdraaien voor een eventuele schadevergoeding.

De groepsverzekering die we u aanbieden omvat een drievoudige bescherming:

- 1) **Rechtsbijstand** voor de burgerlijke rechtscolleges, de strafrechtscolleges en - voor de journalist in loonverband - voor de arbeidsrechten, dit vanaf de "schadeclaim" (zijnde een klacht, een oproeping door de politie, een protestbrief van een derde, de dreiging om gedagvaard te worden) of het ontslag...
In al die gevallen geniet de verzekerde van rechtsbijstand met inbegrip van de erelonen van een advocaat.
- 2) **Het dragen van eventuele schadevergoedingen** waartoe de journalist veroordeeld kan worden, dit tot een bedrag van 247.893,00 Euro. Gedekt wordt de schade veroorzaakt aan derden in de uitoefening van zijn of haar journalistieke activiteit. Het gaat onder meer om de schade die voortvloeit uit fouten, onnauwkeurigheden, vergissingen, weglatingen, indiscreties, maar evengoed uit het verlies, de vernietiging of de verdwijning van documenten die om beroepsredenen bijgehouden werden.
- 3) Tenslotte is er de **dekking van lichamelijke, stoffelijke of onstoffelijke schade** die de journalist bij de uitoefening van zijn beroep aan een derde toebrengt.

De jaarpremie belooft 52,22 Euro,

en is over te schrijven op rekeningnummer 068-0728070-15 van de AVBB, Résidence Palace, Blok C, Wetstraat 155, 1040 Brussel - tel. 02/235.22.70 - fax 02/235.22.72 - e-mail: avbb@journalist.be

Wie intekent ontvangt een attest van de verzekeringsmaatschappij :
MARSH, Vorstlaan 24, 1170 Brussel - tel. 02/674.91.06 - Fax 02/674.99.52

Verwilghen herinnert parketten aan journalistiek bronnengeheim

Ontslagnemend minister van Justitie Marc Verwilghen (VLD) stuurde midden mei een omzendbrief naar alle procureurs van het land om hen te herinneren aan het bronnengeheim van de journalist. Het is de eerste keer dat een officieel Belgisch document justitie erop wijst dat journalisten het recht hebben hun vertrouwelijke bronnen te verzwijgen, tenzij het algemeen of een persoonlijk levensbelang in het geding zouden zijn.

België kent een nogal spijtige geschiedenis van verhoren, arrestaties en zelfs veroordelingen van journalisten die informatie publiceerden uit vertrouwelijke bron. In de marge hiervan tekende het gerecht voor een hele rij huiszoekingen, inbeslagnemingen en zelfs telefoontaps bij journalisten. Een goed jaar geleden vroeg de AVBB Justitieminister Verwilghen om via een circulaire het openbaar ministerie te wijzen op de onwettigheid van een en ander. Het Europees Hof voor de Mensenrechten (EHRM) in Straatsburg dicteert al sinds 1996 dat de overheden het journalistieke bronnengeheim moeten respecteren. Overigens staat België zelf naar alle waarschijnlijkheid nog een veroordeling te wachten in datzelfde Straatsburg, naar aanleiding van een

reeks huiszoekingen die in 1995 op diverse redacties en bij journalisten thuis werden gevoerd.

Noodzakelijk

Verwilghen haalt in zijn omzendbrief artikel 10 van het Europees Mensenrechtenverdrag en de rechtspraak van het EHRM aan als onbetwistbare rechtsgronden van het journalistieke bronnengeheim. "Zonder de bescherming van het bronnengeheim, kunnen bronnen afgeschrikt worden om de pers te helpen bij de informering van het publiek over aangelegenheden van algemeen belang."

Beperkingen zijn slechts mogelijk wanneer deze nauwkeurig bij wet zijn voorzien en "noodzakelijk zijn in een democratische samenleving". Dit betekent vooreerst dat het gerecht het prijsgeven van de bronnen alleen maar kan verplichten "in uitzonderlijke gevallen waarbij het algemeen belang of een persoonlijk levensbelang in gevaar is". Naast deze voorwaarde van 'proportionaliteit', geldt nog een voorwaarde van 'subsidiariteit'. Deze komt erop neer dat justitie eerst alle alternatieve onderzoeksmogelijkheden moet uitputten, vooraleer ze de journalist verplicht zijn bronnen prijs te geven. (PD)

Scheef bekeken

"Totnogtoe deed iedereen maar op. De persbond heeft altijd geweigerd zich aan enige regulering te onderwerpen. Ik stel m'n hoop op de nieuwe ethische commissie van Flip Voets. Mensen die in de media met hun klacht geen voldoening krijgen, kunnen daar formeel klacht indienen. Ik hoop dat het werkt."

Rik Van Cauwelaert, hoofdredacteur van Knack, in de Nieuwsbrief van het Fonds Pascal Decroos van mei 2003

"Het gebeurt zeker niet elke dag dat een krant de eer te beurt valt een recht van antwoord te krijgen van Marc Rich, een van de rijkste mensen van deze wereld. Integendeel."

Raf Sauviller in De Morgen van 9 mei 2003, in een naschrift bij een recht van antwoord van Marc Rich.

"Al die spelprogramma's, daar moest Maurice niks van weten. En dan de tirannie van de kijkcijfers ! Daar kon hij zich kwaad in maken ! Hij had er graag met Bert over gepraat, maar die hield de boot af. [...] Eén keer hebben Bert en Maurice het over televisie gehad. Bert zei toen dat de programma's van Maurice nu niet meer gemaakt en uitgezonden zouden kunnen worden. 'Veel te duur, en niet echt televisie', zei hij."

Gaby De Wolf, weduwe van Maurice De Wilde, over de verhouding tussen haar overleden man en hun schoonzoon Bert De Graeve, in Humo van 6 mei 2003

"Vlaanderen is ge-Humo-iseerd. Op de VRT spat de kwajongensachtige joligheid voortdurend van radio en tv af. De lol kan niet meer op, zelfs niet meer in de politieke programma's. We amuseren ons kapot in Vlaanderen. [...] Ook ideologisch heeft Humo zijn slag thuisgehaald. Het vertrouwen in instellingen is nog nooit zo laag geweest. Het respect voor het gezag heeft afgedaan. De zuilen zijn ingestort. Alle mogelijke alternatieve samenlevingsvormen zijn erkend. [...] Waartegen kan Humo nu nog schoppen ?"

Jos Vranckx in Tertio en E-Diogenes van mei 2003 over het afscheid van Guy Mortier als hoofdredacteur van Humo

"Ik heb zeven jaar eindredactie gedaan op het journaal, en dat is slopend. De concurrentiestrijd, de druk, programma's die erbij komen, journaals worden langer, redacties worden groter. En het is een grote verantwoordelijkheid. Het is ploegwerk, maar uiteindelijk zeg jij de hele dag door 'ja' of 'nee'. Ik was aan rust toe, en het heeft me deugd gedaan. Ik heb wat geschreven, ik heb thuis het gras gemaaid, gekookt en gepoetst. De dagen vliegen voorbij en ik doe niks bijzonders."

VRT-journalist Louis Van Dievel in Gazet van Antwerpen van 17 mei 2003 over zijn loopbaanonderbreking en de tweede thriller die hij schreef

"Ik ben ook niet een soort journalist die per definitie moeite heeft met een commerciële redenering. Voor Mao en Deng was ik actief bij grote commerciële organisaties. Al heb ik daar een soort journalistiek proberen te bedrijven die niet altijd vanzelfsprekend was."

Danny Ilegems, verantwoordelijke uitgever van Deng, over zijn journalistieke periode bij Panorama en Humo in de Financieel-Economische Tijd van 9 mei 2003

Een tevreden gevoel in de buik

Natuurlijk gingen de media weer niet vrijuit in de jongste kiesstrijd. Ditmaal waren we met zijn allen te ijverig en verdrongen we de toeschouwer in informatie.

————— Josse Abrahams

Meer dan een waarnemer gewaagde van overkill en gevoelens van onbehagen over de talrijke radio- en tv-programma's en krantenspecials. De media, kortom, maakten er alweer een potje van. Kwamen daar nog de discussies bij over het hoog entertainmentgehalte en de salonfähigheid van het Vlaams Blok waarbij opnieuw de pers in het oog van de storm stond. Zo krijgen we weer aardig de indruk dat wij journalisten in het centrum van deze samenleving staan en dat alles om ons draait. Het zij zo, beste collega's, en er treedt zelfs enige gewenning op.

Maar het brengt mij niet van de overtuiging dat de media tijdens deze verkiezingen meer dan ooit de rol hebben gespeeld die zij in een democratie horen te spelen. Niemand kan zeggen dat hij of zij niet uitgebreid geïnformeerd werd over partijen, kandidaten en programma's. We kregen er misschien ook wel de schoenmaat van Steve Stevaert, het favoriete kapsel van Mieke Vogels en de hobby's van Frieda Brepoels bij, gratis dan nog, maar so what.

Ik heb mensen zelden zo geconfronteerd geweten met hun eigen opvattingen en de partijvoorkeur die ze dachten te hebben als bij De Nationale Stemtest. De kritiek op de test was misschien wel relevant, maar dat neemt niet weg dat het tv-programma wel degelijk inhoudelijk ging over politieke thema's, ook al waren de vragen bijwijlen eenzijdig en niet altijd representatief. Er werd tenminste een poging gedaan om een aantal ideeën van de partijen op een rijtje te zetten. Of behoort een bloemlezing van de partijprogramma's doorgaans tot uw favoriete bedlectuur? De test had amusementswaarde en een hoog spelgehalte, maar sprak tegelijk veel soorten mensen aan. Twee universitaire diploma's waren niet nodig om het programma te smaken. Ik heb mensen uit alle lagen van de bevolking de test weten doen en de verrassingen om de persoonlijke uitslagen beheersten de dagen nadien menig tooggesprek en vriendenondersje. Op zo'n moment denk ik: slag thuis gehaald. Dit is de rol van de media ten voeten uit.

Wegzappen

Hetzelfde geldt voor de debatten die verschillende kranten organiseerden voor hun lezerspubliek. Afgeladen volle zalen trokken ze en zwaar slag werd er geleverd over de inhoud. 's Anderendaags verscheen een bespreking in de betrokken dagbladen. Standpunten werden vertolkt, verschillen in de verf gezet, nuances gezocht. Kortom, dit is democratie zoals het hoort te zijn. En als je niet kunt kijken op het gezicht van een journalist of de kriebels krijgt van de stijl van een editorialist, dan zap je toch gewoon weg of draai je de pagina om. Er was heus wel voldoende ander nieuws om de verkiezingen te ontlopen.

Met een gevoel van tevredenheid in de buik, kan het mij eigenlijk niet meer schelen dat de CD&V een week na de verkiezingen opnieuw naar de media wees om de snelle voorzitterswissel te verklaren. De gemedia-tiseerde maatschappij maakte het voor Stefaan De Clerck onmogelijk om rustig zijn conclusies te trekken, klonk het uit de mond van Yves Leterme. Ach ja, het zal wel zeker.

Foto: Bart Dewaele

Crisis bij Agalev

"Diverse media rollen gewoon de bruine loper uit. De democratie is de poten van onder haar eigen stoel vandaan aan het zagen."

Eric Rinckhout in *De Morgen* van 8 mei 2003

"Dik anderhalf miljoen mensen volgden de voorbije weken de finale fase van het VTM-programma *Idool 2003*, terwijl de meeste politieke programma's in de aanloop naar de verkiezingen gemiddeld maar een kwart miljoen kijkers lokken. Moeten de makers van politieke televisie niet dringend in de leer bij de bedenkers van *Idool*?"

Peter Vantuyghem in *De Standaard* van 13 mei 2003

"Aan het woord laten."

Antwoord van 80,47 pct. ondervraagden op de vraag of de Belgische media politici van het Vlaams Blok aan het woord moeten laten of negeren, in *Knack* van 14 mei 2003. 12,37 pct. antwoordt 'negeren', 6,45 pct. is onbeslist. Op *vrtnieuws.net* publiceert de openbare omroep intussen de resultaten van een gelijkaardige bevraging. 80 pct. vindt dat het Blok in de kiesperiode even veel aan bod moet komen in de media als andere partijen, 20 pct. vindt van niet.

"Het normaliseringsbeleid van de VRT ten aanzien van extreemrechts gaat regelrecht in tegen zijn wettelijk vastgelegde opdracht. De consequenties ervan op termijn zijn niet te overzien."

Aanpassen of verdwijnen (van het scherm)

Zal het jaar 2003 de geschiedenis ingaan als dat van de meest gemediatiseerde verkiezingen ooit, of als het jaar dat de VRT het Vlaams Blok omarmde? Terugkijkend op de campagne is het tweede punt zeker opvallender dan het eerste.

Luc Standaert

Voor het eerst mochten Filip Dewinter en co. gezellig meedoen aan alle sofagesprekjes en spelletjes die men aan de Reyerslaan bedacht had om de politiek verteerbaar te maken voor de burger. Zo gaapte er niet telkens een groot gat in elke 'format' waar alle partijen aan bod hoorden te komen.

Voor het eerst ook werd de partij niet enkel en alleen aangesproken op haar allochtonenstandpunt, en nog voor het eerst keek niet iedereen in de studio of de baarlijke duivel binnenstapte als Dewinter aanschoof aan de debattafel.

Een aantal puriteinen van de democratie zullen wel beweren dat al die media-aandacht er de oorzaak van geweest is dat het Blok weeral vooruit gegaan is, maar de voorbije tien verkiezingen ging het Blok ook vooruit, zonder die media-aandacht.

Integendeel, door de nieuwe 'knuffelaanpak' werd het Vlaams Blok voor de eerste keer gedwongen ook standpunten te presenteren over politieke thema's die niks met migranten of met veiligheid te maken hebben. Voor het eerst leek het Blok waarachtig een gewone partij, en gewone partijen zijn veel gemakkelijker te bestrijden dan het mythische bruine monster dat in de voorbije jaren geschapen is door de andere partijen en de media.

De waarnemer die opmerkte dat de aanwezigheid van het Vlaams Blok bij alle debatten tot gevolg had dat die debatten voor één keer niet over het Vlaams Blok gingen, had gelijk.

Maar de vaststelling dat het Vlaams Blok bij deze verkiezingen 'gededouaneerd' werd, houdt meteen een andere vaststelling in. Wie veranderde namelijk zijn houding tegenover het Vlaams Blok? De kranten? Nauwelijks. De weekbladen? Evenmin. De commerciële zender VTM? Ook al niet echt.

Dé grote ommezwaai zat bij de openbare omroep VRT. En het impact dat die verandering van houding gehad heeft, bewijst dat als het over politiek en over verkiezingen gaat, het huis van vertrouwen aan de Reyerslaan nog altijd de marktleider is, en zo geen klein beetje. (De kijkcijfers van de verkiezingsdag bewezen dat trouwens ook.)

Na de revitalisering van de openbare omroep lag de verhouding met de vroegere bazen van de politiek lang ongemakkelijk. Maar in de voorbije jaren lijken VRT en politiek elkaar terug gevonden te hebben, vooral via Villa Politica.

Er is nochtans één fundamenteel verschil tegenover vroeger. Decennia lang heeft de televisie zich proberen aan te passen aan de politiek. Nu is het de politiek die zich aanpast, of moet aanpassen, aan de televisie.

En zoiets geeft natuurlijk een rangorde van waarden weer. Waarover ging het in de vele verkiezingsshow's? Ging het er om partijen en hun programma te presenteren, of ging het er om leuke televisie te maken? Als we die vraag moeten beantwoorden in de zwart wit-stijl die bij de tv-formats lijkt te horen, dan is het antwoord leuke televisie. En als we van de moderator de tijd krijgen om daar nog iets aan toe te voegen zouden we zeggen: als we meteen ook een behoorlijk beeld van de politiek geschetst hebben, is dat een mooie extra.

We kunnen begrijpen dat het ook voor de in de verkiezings- en andere shows optredende politici essentieel is dat de kijker niet wegzapt, maar we vragen ons wel af waar de grenzen van de aanpassing liggen. Als partijen straks hun politiek personeel gaan selecteren in functie van hun media-performance is dat niet noodzakelijk een vooruitgang.

Een groep van Vlaamse sociale en culturele organisaties (onder wie het ABVV, het ACV, de 11-11-11-koepel, Oxfam, Het Paleis voor Schone Kunsten en de Vlaamse Jeugdraad) in een 'Oproep van 16 mei'.

'Flandre. Le Vlaams Blok partout. Seul le 'Morgen' maintient le cordon!
Titel in Le Soir van 16 mei 2003

"Na ruim beraad vindt de redactie van De Standaard geen van de argumenten om voor deze partij te stemmen valabel."

De Standaard in zijn stemadvies over het Vlaams Blok, verkiezingseditie van 17 mei 2003

"We hebben rigoureus de evenredige vertegenwoordiging van de politieke partijen gerespecteerd."

De VRT-hoofdreductie verwerpt op 20 mei de kritiek op de 'fluwelen' aanpak van het Vlaams Blok in de verkiezingsprogramma's.

"Er kunnen veel verschillende elementen aangehaald worden, maar vast staat dat ons inhoudelijk niets te verwijten valt."

VTM-woordvoerder Mark Vanlombeek over de eclatante overwinning van de TV 1-verkiezingsshow op het VTM-nieuws op 18 mei, in De Morgen van 20 mei 2003

Raad voor de Journalistiek

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek over de vraag van het bureau van de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België met betrekking tot Telefacts/VTM

Op zijn vergadering van 29 januari 2002 besliste het bureau van de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België om de opinie te vragen van de raad voor deontologie over de journalistieke handelwijze van een verslaggever van VTM, die zonder zich als journalist bekend te maken op 3 januari 2002 de gevangenis van Aarlen is binnengeraakt in het gezelschap van senator Jean-Marie De Decker.

Met een brief van 30 april 2002 heeft de raad voor deontologie de redactieverantwoordelijken en de journalist van VTM uitgenodigd om op twee vragen te antwoorden. Directeur Klaus Van Isacker van VTM heeft in een brief van 28 mei 2002 zijn standpunt bekendgemaakt aan de raad voor deontologie.

De Nederlandstalige dossiers van de raad voor deontologie, die ondertussen met zijn activiteiten is gestopt, zijn in het voorjaar 2003 overgedragen aan de Raad voor de Journalistiek. Op 13 maart 2003 heeft de Raad voor de Journalistiek besloten om het dossier Telefacts/VTM te behandelen. Het secretariaat heeft dit op 18 maart 2003 aan de partijen meegedeeld en heeft hen uitgenodigd om een standpunt in te nemen. Met een brief van 1 april 2003 heeft hoofdredacteur Eric Goens van Telefacts een standpunt ingenomen over de zaak. Met een mail van 3 april 2003 heeft nationaal secretaris Pol Deltour van de AVBB meegedeeld dat zijn organisatie niet vraagt om gehoord te worden.

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft het dossier onderzocht en besproken tijdens een vergadering op 14 april 2003. De rapporteringscommissie heeft een beslissing opgesteld, die door de Raad voor de Journalistiek is besproken en goedgekeurd op 8 mei 2003.

De feiten

In januari 2002 ontstaat er grote opschudding wanneer bekend wordt dat VTM-journalist Thomas Van Hemeledonck erin geslaagd is om, zonder zich als journalist bekend te maken, samen met senator Jean-Marie Dedecker een bezoek te brengen aan Marc Dutroux in diens cel in de gevangenis van Aarlen. Het bezoek resulteert in reportages in het magazine Telefacts en in het journaal van VTM, waarbij gebruik gemaakt wordt van klankopnames die in de gevangeniscel zijn gemaakt.

Van verschillende kanten worden vragen gesteld over de handelwijze van de journalist, meer bepaald over het feit dat hij zijn hoedanigheid niet had meegedeeld en dus undercover was opgetreden. Daarom besluit het bureau van de AVBB de opinie te vragen van de raad voor

deontologie. Met een brief van 30 april 2002 stelt de raad voor deontologie twee vragen aan de journalist en de redactieverantwoordelijken van VTM:

1. Moest de journalist zich al dan niet kenbaar maken toen hij de gevangenis binnen ging?
2. Zo niet, om welke reden?

Standpunt van VTM

In zijn brief van 28 mei 2002 aan de raad voor deontologie schrijft directeur informatie Klaus Van Isacker van VTM dat hij van oordeel is dat de journalist 'na afweging van de feitelijke omstandigheden van de zaak in het licht van de maatschappelijke belangen die op het spel stonden, te werk is gegaan op een wijze die in dit concrete geval verzoenbaar is met de regels van de journalistieke deontologie.'

Dit standpunt wordt bevestigd in de brief die hoofdredacteur Eric Goens van Telefacts op 1 april 2003 heeft geschreven naar de Raad voor de Journalistiek. Hij schrijft daarin onder meer: 'Bovendien blijkt (dat) de praktijk van de undercoverjournalistiek alom is ingeburgerd in de Vlaamse én internationale pers. Ook Telefacts heeft eerder al van die vorm van journalistiek gebruik gemaakt en zal dat in de toekomst ook blijven doen, weliswaar nadat we ons intern hebben beraad over de maatschappelijke relevantie van elk thema afzonderlijk.'

Beslissing

Een journalist treedt in de regel met open vizier op. Dat betekent dat hij zich als journalist kenbaar maakt. Undercoverjournalistiek, waarbij de journalist zijn hoedanigheid verzwijgt of een andere identiteit aanneemt, moet de uitzondering blijven.

Afwijking op de verplichting zich als journalist kenbaar te maken is een journalist enkel toegestaan als de klassieke methoden van informatievergaring waarover hij beschikt niet toereikend zijn. Bovendien dient de informatie die de journalist hoopt te verkrijgen, maatschappelijk relevant te zijn.

In voorliggend geval kreeg de journalist de kans om te spreken met een verdachte, die door de aard van de hem toegeschreven misdrijven als een publiek persoon kan worden beschouwd; een verdachte die tot vandaag het maatschappelijke debat in dit land mee bepaalt. De journalist kon, gezien eerdere verklaringen van die verdachte over 'onthullingen', er eveneens van uitgaan dat een gesprek met de verdachte over het tegen hem gevoerde gerechtelijk onderzoek van een grote maatschappelijke betekenis kon zijn.

De journalist heeft zich derhalve laten leiden door een correcte, journalistieke afweging.

Brussel, 8 mei 2003

Mens achter het nieuws

De Marc Goossens-paradox

'Dag en nacht werken en je toch vrij voelen'

Jan Backx

foto: Martrise

Geen al te rijzig, compact gebouwd heertje, met een snor die meteen de link legt naar (ouderwetse) rijkswacht en brandweer... En een twinkeling van verwachting in de ogen telkens zijn gsm afgaat. Voor mij zit Marc Goossens (37), voerder van de ronkende titel van 'journalist-zaakvoerder van de bvba Marc Goossens Persbureau'. Marc ligt al een hele poos onder vuur van het Dendermondse parket, dat hem wil laten veroordelen voor misbruik van een vermeende,

nooit gevonden scanner. Met gezond zelfvertrouwen en slagvaardigheid kijkt Marc aan tegen de afloop van de zaak. Zelfstandig journalist, belaagd door het parket en sinds kort zetelend als vertegenwoordiger van West- en Oost-Vlaanderen in het bestuur van de VJ: je zou voor minder geïnteresseerd zijn in hoe iemand tegen leven en werken aan kijkt.

Marc Goossens: "In het college van Dendermonde volgde ik een handelsopleiding. Maar vanaf mijn zestiende was ik - ook met de pen - betrokken bij het wel en wee van een zaalvoetbalploegje in Lebbeke. Van het één kwam het ander. In een plaatselijk weekblad en voor de VUM maakte ik beschouwende stukjes over het regionale zaalvoetbal. Begin de jaren '80 coverde ik voor Gazet van Antwerpen het jeugdvoetbal in het Waasland. In het toenmalige regionale GvA-kantoor geraakte ik begeistert door twee mensen, die ik graag betitel als mijn leermeesters: regiochef Dirk Bulkman, en fotografe Francine Schalckens. Tussendoor had ik geluk met mijn legerdienst. Op de militaire computer van de technische dienst van de landmacht, in Evere, kon ik mijn stukjes voor GvA intikken! Opnieuw burger begon ik me toe te leggen op regionale berichtgeving in al haar aspecten. En daaruit groeide dan weer de specialisatie naar het gerecht. Begin de jaren '90 begon de samenwerking met Het Laatste Nieuws. Kort nadien ging de regionale tv van start en kon ik mijn nieuwtjes en reportages ook slijten aan Kanaal 3, de regiozender voor Sint-Niklaas, Aalst, Dendermonde en Geraardsbergen. In hetzelfde medium kreeg ik nog de twee grote broers als klant: VRT en VT.M. Ook Radio 1 gebruikt mij intussen als "man op het terrein".

Werk zat dus. En brengt dat ook geluk ?

"Ik beschouw me inderdaad als een gelukkig man. Ik ben één van die uitzonderingen die van hun hobby hun beroep hebben kunnen maken. Niet alleen met het schrijven, ook de fotografie..."

Veel collega's zetten vraagtekens bij de wildgroei van het zelfstandig gedoe in de perswereld. Jij bent een zelfstandige.

"Als zelfstandige moet je in deze stiel bereid zijn dag-en-nacht paraat te staan. Als er nieuws is, dan gaat dat altijd voor. In mijn lievelingsrestaurantje weten ze dat ook. Net besteld kan het zijn dat ik plots de deur uitvlieg en dat ik pas drie uur later mijn opgewarmde hap kom opsmullen. Je betaalt soms ook een tol op privévlak: mijn job heeft mee tot een echtscheiding geleid. Maar naar de essentie van de vraag: nee, ik voel me niet uitgebuit. Integendeel, als zelfstandige geniet ik nog altijd van een deugdvolle vrijheid, die ik later ook niet zou willen opgeven voor een vaste, coördinerende deskjob. Wat niet belet dat ik op mijn 50ste wel graag de boeken zou kunnen dicht doen."

Vrees je niet dat anderen wel eens eerder je professionele draad zouden kunnen doorknippen? Veel mediabazen halen maar wat graag nieuwe, jonge energiekelingen in huis, die hetzelfde willen presteren voor veel minder en zonder preutelen.

"Ik ben daar tamelijk gerust in. Om goede contacten te krijgen in het gerechtelijk circuit moet je toch minstens tien jaar meedraaien. Ik vrees niet direct onderkruiperij en betrouw op de gezonde afspraken die ik nu heb met mijn diverse afnemers."

Je doelstellingen als VJ-bestuurslid ?

"Strijden voor bescherming van het bronnengeheim en het begeleiden van jongeren. Wat dat bronnengeheim betreft is de rechtszaak die nu tegen mij loopt en die wellicht tot in beroep zal worden doorgetrokken, een mooie vingeroefening. Aan de jongeren uitleggen waar de valkuilen van ons vak vaak verborgen liggen, vind ik ook zeer belangrijk."

Jongeren... Is werkbeest Marc ook papa ?

"Jawel, een dochtertje van 10 en een zoontje van bijna zes. Die jongen zat recent nog te glunderen achter het stuur van een pompwagen, tijdens de opendeurdag van de Dendermondse brandweer. Je ziet, het bloed van een faits-divers vader kruipt waar het niet gaan kan !"

Pleidooi voor de lifestylejournalistiek

Tessa Vermeiren
Directeur redactie Weekend Knack

"Als een rijk mens zich verveelt, kun je rare toeren zien", zei een van mijn redacteuren als reactie op de tegenwoordig overal opduikende Bruno Vanspauwen, je weet wel, die communicatie-adviseur die ons journalisten ervan wil overtuigen dat we eigenlijk niets meer zijn dan slecht betaalde copywriters. Dat het allemaal om verleiden draait...

Toen Bruno Vanspauwen meewerkte aan spijs&drank, schrok hij danig van de voorgestelde tarieven voor freelancers. Die vond hij behoorlijk laag. Vanspauwen is een goed wijschrijver. Vanspauwen is ook en vooral een begenadigd reclameman. Maar misschien is Vanspauwen ook wel een gefrustreerd journalist en mislukt bladenmaker. En wellicht is Vanspauwen ook wel iemand die denkt dat hij veel slimmer is dan dat verzameld gild "bewonderenswaardige kunstenaars", zoals Marc Elchardus ons noemt.

Ik beken

Ik beken ootmoedig: ik ben de baas van een lifestyleblad. Journalisten uit onze sector zijn in het betoog van Vanspauwen helemaal de gebeten hond. Wij zijn immers degenen die commerciële verleiding brengen onder de mom van journalistiek. In de hele discussie daarrond denkt geen mens er aan eens een lifestylejournalist aan het woord te laten. Nee, in Nachtwacht mag Yves Desmet lustig denigrerend over ons spreken, terwijl in zijn bloedeigen krant al sinds jaren toch ook deze abjecte vorm van journalistiek bedreven wordt. Zijn ze bij De Morgen in the back of the book dan niet even "gebeten om te weten" als op de politieke en economische pagina's? En hoe zit dat bij De Standaard? Niets voor niets Dé Standaard... Vanspauwen is tegenwoordig wijnmedewerker bij het vaandel van de Vlaamse journalistiek. Vanspauwen is ook nog steeds degene die met één van zijn bedrijven, reclamebureau GV/Company, persoonlijk het reclamebudget van Delhaize verzorgt. Delhaize is de grootste wijnvoerder van het land. In De Standaard kwam niet zo lang geleden een lezersactie waarin redactie en reclame lustig worden gekoppeld. In de krant werden de wijnen van Delhaize beschreven (ondermeer opgetekend uit de mond van proever Bruno Vanspauwen) en de lezer kon met een bon uit de Delhaize-reclamepagina dat flesje ophalen bij de distributiegigant... Hoofdredacteur Peter Vandermeersch heeft mij verzekerd dat dit zijn persoonlijke idee was. Goed gedaan, Vanspauwen! Je bent nog straffer dan ik dacht.

Twee ruiven

Een medewerker signaleert mij dat Bruno Vanspauwen bij jonge journalisten en fotografen in de wijnsector leurt met de idee om een soort collectief te maken "waardoor tussenpersonen als PR-bureaus kunnen worden uitgeschakeld". Volgens hem is het simpel: journalisten en fotografen laten zich betalen door de wijnboeren, uiteraard aan copywritingtarieven die toch zo'n tien maal hoger zijn dan de journalistieke, en slijten daarna hun artikels aan kranten en magazines. Als dat maar goed geschreven

artikels zijn, ziet Vanspauwen daar geen graten in. Dat is in zijn filosofie een win-win situatie. Er zijn natuurlijk nu al tal van freelance journalisten die uit twee ruiven eten. Je werkt bijvoorbeeld voor Sopexa, de promotiedienst van Franse landbouwproducten (wijnen) en tegelijk schrijf je over wijn voor allerlei bladen. Weinig hoofdredacteuren die daar nog graten in zien. Vooral een hoofdredacteur met een krap budget en een geringe deontologische gevoeligheid zal daar niet over vallen. Zijn uitgever in veel gevallen al evenmin, want die heeft het in deze moeilijke tijden al zwaar genoeg om zijn bladen rendabel te houden. En freelance journalisten, die over het algemeen van journalistiek alleen nauwelijks kunnen leven – de tarieven in België zijn niet royaal – en voor wie het bezitten van een perskaart echt niet meer belangrijk is, worden makkelijk verleid tot dit soort lucratieve schnabbels. De Erkenningscommissie wil trouwens toch nauwelijks geloven dat je journalist bent, als je met een belachelijk bedrag per jaar moet rondkomen, terwijl je je doodwerkt. Dus waarom zou je je inkomen dan niet op die manier bijspijkeren, als na een tijd blijkt dat je als freelancejournalist eigenlijk een armoedzaaier bent.

Druk en tegendruk

Ik weet als directeur van een redactie zeer goed hoe groot de druk van de commercie op de lifestylesector is. Ik ontmoet adverteerders, ik praat met hen. Vooral om mijn redactie te proberen afschermen voor opgedrongen verhalen, om de adverteerders en hun PR-leger te proberen uitleggen dat er ook in onze sector nog deontologische regels gelden. Dat wij géén publireportages schrijven, dat wij ons geen invalshoeken laten opdringen. Dat wij bereid zijn zelf te investeren in een interview met wie ons écht interesseert. En niet bereid zijn om een faxinterview, waarvan iedereen weet dat het door een PR-officer wordt ingevuld, op de cover aan te kondigen als een exclusief interview. Dat gebeurt in de lifestylemagazines van de beste van onze kranten. Nee, ook wij maken niet alle reisreportages op eigen kosten. Dat kunnen ook wij ons ook niet veroorloven. Zelfs The Independent heeft dat niet vol kunnen houden, ondanks alle mooie voornemens van onafhankelijkheid. Jazeker, er wordt in de lifestylesector geschreven over consumptie-artikelen. Daar is niets oneerbaars aan, als men dat doet met dezelfde rigueur als elders in de krant. Wat is minder oirbaar: mode-ontwerper Giorgio Armani interviewen voor een lifestyleblad bij de lancering van een nieuwe collectie, of als politiek journalist tegen betaling je pen lenen als copywriter aan een politicus voor zijn of haar boek in de aanloop naar de verkiezingen?

Geldt er bij magazines en kranten tegenwoordig een dubbele moraal, een gespleten deontologie? Is er steeds meer een onderscheid tussen 'serieuze' journalisten en 'lifestyle' journalisten? Dienen lifestylejournalisten om advertentiefuiken op te zetten? En laten we ons daartoe zonder scrupules gebruiken? Misschien een mooi thema voor een scriptie voor een student in de communicatiewetenschappen.

Slechte perswetten, uitstekend handboek

De beste perswet is geen perswet, zijn wij in de beste liberale perstraditie wel eens gewend te declareren, maar dat is natuurlijk zonder de vele honderden - duizenden ? - wetsartikelen gerekend die ons journalistieke doen en laten wel degelijk beheersen.

Gelukkig is er nu het Handboek Mediarecht van de Gentse hoogleraar Dirk Voorhoof. Dat levert - voor het eerst in Vlaanderen - een helder overzicht van al die wettelijke bepalingen. Een eerste deel betreft de vrijheid van expressie en informatie in het algemeen - en gaat daarbij kritisch in op de wettelijke beperkingen die even goed voor mediaprofessionals gelden. In een tweede deel behandelt Voorhoof de eigenheden van het Vlaamse audiovisuele mediabestel. Het derde en laatste deel van het boek omvat de deontologische krachtlijnen die de mediasector zelf heeft uitgewerkt, inzake zowel journalistiek als reclamevoering.

Dirk Voorhoof zet dat allemaal uiteen in korte, krachtige hoofdstukjes. Die zijn niet enkel aangenaam lezen op zich, ze laten bovendien een snel en functioneel opsnorren van welbepaalde informatie toe. Een gericht hergebruik van Zak-cartoons maakt het geheel nog aantrekkelijker. Toch een manco: het uitblijven van een trefwoordenregister. En dat dit het ultieme vademecum voor journalisten zou zijn hebben we ook niet gezegd: daarvoor blijft het wachten op een handleiding die ook aandacht heeft

voor de beroepstechnische en sociaalrechtelijke aspecten van hun vak. Niettemin: een aanrader ! U kan nu beginnen sparen voor uw persoonlijk exemplaar. (PD)

Dirk VOORHOOF, *Handboek Mediarecht*, Larcier/Brussel, 2003, 478 pagina's, 120 euro

Hoe spel je 'frigobox' ? (*)

Vermijd de zin: 'Minister Verwilghen viel uit de lucht toen hij vernam dat stakerspiketten het justitiepaleis viseerden! Schrijf of zeg wel: 'De minister wist nergens van toen stakersposten naar het gerechtsgebouw trokken.' En nog zo'n tip: beter dan de kop 'Kippebedrijf verwoest door SARS-virus', zet je boven je stuk iets als 'SARS verwoest kippenbedrijf'.

Ziedaar enkele vrije toepassingen van de ontelbare taaltips

uit het nieuwe Stijlboek van De Standaard-journalist Ludo Permentier. Het gaat om een herziene versie van het boek dat Permentier vijf jaar geleden samen met Ludo Van den Eynden uitbracht. De nieuwe editie is ook merkkelijk dikker. Nieuw is bijvoorbeeld een zeer uitvoerige alfabetische trefwoordenlijst met taaltips. Ander materiaal is dan weer geschrapt, en wordt nu ter beschikking van het publiek gesteld via de website www.standaard.be/stijlboek.

Het nieuwe Stijlboek bevat een pak algemene taal informatie en -tips. De hoofdstukken over woordgebruik, spelling en zinsbouw zijn zonder twijfel voor om het even welke auteur relevant. Journalisten zullen hun bijzondere gading vinden in de hoofdstukken over journalistieke genres, schrijfstijl en vormgeving en typo-

grafie. Een betere handleiding omtrent redactionele vaardigheden is er momenteel niet op de Vlaamse markt.

De passages waarin Ludo Permentier gelijk ook enkele deontologische vraagstukken belicht, vallen daarentegen wat licht uit. Overigens presteerde De Journalist het - niet zonder enige fierheid - het Stijlboek op één foutje te betrappen: een verkeerde splitsing op regel zeven van pagina 193. Niettemin en zonder enig voorbehoud: een absolute aanrader, en niet alleen voor de collega's van De Standaard.

(PD)

Ludo PERMENTIER, *Stijlboek*, De Standaard/Roularta Books, Roeselare, 2003, 534 pagina's, 25 euro

(*) Hoe dan ook fout, moet immers 'koelbox' zijn.

Bent u actief of geïnteresseerd in LOKALE nieuwsgaring en heeft u goeie sociale contacten binnen uw REGIO... dan bent u onze man of vrouw. Stuur ons een e-mail met uw cv en kom bij ons TEAM.

Geert.schalck@radiocontact.

Onder embargo

Jo Blommaert, redacteur bij Weekend Knack, is op 47-jarige leeftijd overleden aan kanker. Van 1986 tot 1996 werkte ze voor De Morgen. De begrafenis vond plaats op 16 mei in het protestantse kerkje van Horebeke in de Vlaamse Ardennen, waar ze woonde. Jo Blommaert laat een dochtertje van tien achter. ●●● Bij Het Nieuwsblad is **Luc Soens** ontslagen. De officiële reden die de VUM-directie opgeeft is dat Luc, als verantwoordelijke voor de regioberichtgeving, onvoldoende snel de bedrijfsambities waarmaakte. Soens (44) en de directie onderhandelen momenteel over een afscheidsregeling. ●●● Nog bij Het Nieuwsblad blijft hoofdredacteur **Guido Van Liefferinge** onder zwaar vuur liggen van de journalisten. Directeur-generaal Jo Van Croonenborch erkende op een recente personeelsvergadering nog ruiterlijk dat er zich met Van Liefferinge een belangrijk 'stijlprobleem' stelt. Maar dat staat niet in de weg dat de krant eindelijk nog eens stijgende verkoopcijfers laat zien, aldus nog Van Croonenborch. ●●● **Peter Vandermeersch**, van VUM-zusterkrant De Standaard, is zelfs even gepolst om tijdelijk het roer over te nemen bij Het Nieuwsblad. Maar Peter bedankte voor de eer. ●●● **Marc Platel**, ex-VRT-radio-reporter en ex-hoofdredacteur Het Belang van Limburg, gaat met pensioen. De laatste jaren was hij actief als stafmedewerker bij eerst de VU en later de NV-A van Geert Bourgeois. Zijn beslissing om met pensioen te gaan dateert voor de duidelijkheid van voor het electorale débâcle van de NV-A. En nu nog de mémoires, Marc ! ●●● De **CIM-cijfers** voor de Belgische krantenverkoop in het eerste kwartaal van 2003 leveren slecht nieuws. In vergelijking met dezelfde periode vorig jaar daalde de gemiddelde verkoop per dag met 1,1 procent tot nog 1,545 miljoen exemplaren. In Vlaanderen werden nog 996.494 kranten verkocht per dag, dat is 0,7 procent minder dan in het eerste kwartaal van 2002. ●●● De grootste verliezers zijn de **FET** (- 9,5 procent) en **Het Volk** (- 7,4 procent). **De Standaard** en **Het Nieuwsblad** gingen met respectievelijk 1,5 procent en 1,6 procent vooruit. De andere krantentitels bleven omzeggens status quo. ●●● Aan Franstalige kant is het verlies nog iets groter dan in Vlaanderen. Behalve de regionale titels van **Vers L'Avenir**, verloren alle kranten terrein. De beurskrant **L'Echo** nog het meest, met een achteruitgang van 11,7 procent. ●●● Bij **De Standaard** rekent men voortaan echter ook de betaalde digitale abonnementen mee, en dat levert de krant eigenlijk een stijging op van 5,7 procent tot 83.356 verkochte exemplaren, zo rekent Groot-Bijgaarden voor. ●●● Ook **Roularta** kwam eind mei met positieve cijfers voor de dag. In het eerste kwartaal van 2003 werd een nettowinst van 546.000 euro geboekt, liet topman Rik De Nolf weten. En dat in een voorlopig maar niet opnieuw aantrekkelijke reclamemarkt. In het eerste kwartaal van vorig jaar werd nog afgetikt met een verlies van 1,27 miljoen euro. ●●● **Idool**, van VTM, was zoetjesaan in de eindfase beland toen perschef Mark Van Lombeek een telefoontje kreeg van een of andere website met de vraag of ze ook twee reporters mochten sturen. Omdat publiciteit natuurlijk altijd mooi meegenomen is, werd het verzoek snel ingewilligd. ●●● Groot was de verbazing in Vilvoorde toen bleek dat de twee reporters de niet echt rijpe leeftijd van respectievelijk 12 en 13 jaar bleken te hebben. Of hoe de Vlaamse perswereld tegenwoordig vervoegd wordt door wel zéér jong nieuw volk. ●●● Hoe zou het intussen met **Fred Nerac** zijn, de Belgisch-Franse cameraman die de jongste Golfoorlog voor het Britse ITN versloeg en op 22 maart jl. verdween ? Noch Nerac, noch de Libanese tolk die hem vergezelde, is tot dus ver terecht. Hun perskaarten werden vreemd genoeg wel terug gevonden. Volgens een Amerikaans bericht vond een Britse politiepatrouille de documenten bij een raid op het hoofdkwartier van de Baath-partij in Al-Zubair. Maar de Britse autoriteiten zelf weerleggen dat in alle toonaarden, en weigeren daarom een

diepgaand onderzoek. ●●● Voor de **Internationale Federatie van Journalisten (IFJ)** en **Reporters sans Frontières (RSF)** is de maat meer dan vol. Zij eisen, samen met televisiezender ITN en de echtgenote van Fred Nerac, een onafhankelijk onderzoek naar de verdwijning van de twee verslaggevers. ●●● **De Morgen** was niet weinig trots toen de kamer van inbeschuldigingstelling van Luik op 30 april Michel Nihoul samen met Marc Dutroux & Co. doorverwees naar het hof van assisen. In het bijzonder reporter Douglas De Coninck haalt een serieuze slag thuis. ●●● Over '**journalistieke dwarsliggers**' gesproken: een reeks met precies die naam wordt dezer weken op het scherm gebracht door het Canvas-magazine Histories. Het portret van ex-VRT-televisiemaker Maurice De Wilde bevatte waarlijk schitterende momenten. Volgen nog afleveringen over Louis De Lentdecker, Frans Verleyen en Johan Anthierens. ●●● Dat journalisten de vinger stevig aan de maatschappelijke pols houden, is voor zover als nodig nog eens aangetoond door het **Gentse onderzoeksrapport** dat in dit nummer wordt gepubliceerd. Wie gaf al heel vroeg, nog voor de eerste opiniepeiling of stemtest, aan dat de groenen veel van hun pluimen zouden verliezen ? Antwoord op pagina 7. ●●● Opvallende cover van Het Nieuwsblad op 6 mei: 'Zonen van **notaris X** zijn laffe leugens beu'. Voor het eerst weerlegt een van de zonen, Dirk Rochtus, 22 inmiddels, openlijk dat zijn vader hem en zijn broer seksueel zou hebben misbruikt, zoals Humo en De Morgen medio jaren tachtig te vuur en te zwaard verkondigden. ●●● Zoon Rochtus treedt voor het voetlicht naar aanleiding van de verklaring van **Guy Mortier**, in zijn diverse afscheidsinterviews als hoofdredacteur van Humo, dat hij zich de berichtgeving over de zaak-notaris X nog steeds niet beklaagt. Ook Yves Desmet, van De Morgen, blijft erbij dat hij en zijn krant het bij het rechte eind hadden. ●●● **Het Nieuwsblad** van zijn kant verdedigt sinds geruime tijd de these dat de affaire tot een uit de hand gelopen echtscheidingszaak te herleiden is. ●●● Het VTM-magazine **Telefacts** blijft de grenzen aftasten van de undercovertechniek. Op woensdag 30 april stond een reportage op het menu waarin een jongeman werd opgevoerd die onveilige seks opzoekt voor de kick. Jimmy, zo heet de jongen, voelde zich evenwel door de VTM-journalist gelokt en uitgedaagd. Iets wat Telefacts-hoofdredacteur Eric Goens in De Morgen van 2 mei formeel weerlegt. ●●● VTM had Jimmy op de uit te zenden beelden onherkenbaar gemaakt, maar toch vroeg de jongeman de rechter in **kort geding** om de uitzending te verbieden. Wat de rechter (nota bene op eenzijdig verzoekschrift) ook deed. Telefacts van zijn kant zond de reportage toch uit, maar verving de oorspronkelijke beelden van Jimmy wel door een stand-in-getuigenis. ●●● En nog gerechtelijk nieuws. Drie journalisten van de **RTBF**, onder wie hoofdredacteur Michel Konen, moeten zich verantwoorden voor de correctionele rechtbank van Dinant wegens aanzetting tot rassenhaat. De aanleiding is een rechtstreekse dagvaarding van 164 Belgische joden. Zij storen zich aan enkele RTBF-nieuwsitems die te pro-palestijns van inslag zouden zijn geweest... ●●● Een Nederlandse freelancejournalist heeft van een maandblad een schadevergoeding tegoe nadat dit een artikel van hem zomaar op **internet** publiceerde. De rechter kende de journalist een som toe van drie keer het aanvankelijke honorarium. ●●● En over auteursrechten gesproken. De Europese Federatie van Journalisten (EFJ) vraagt alle persfotografen om de Europese tournee van **Peter Gabriel** te boycotten. Gabriel, die ook nog België aandoet, legt beeldjournalisten een waarwurgcontract voor. Foto's mogen enkel vanop welbepaalde plaatsen genomen worden, een beeld mag slechts één keer in één publicatie worden gebruikt, en alle auteursrechten op de foto's moeten vooraf en onbeperkt aan tourmanager Peter Gabriel Ltd worden afgestaan.